

Jurisprudența obligatorie pentru aplicarea Codului civil

- deciziile Curții Constituționale
- hotărârile prealabile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție privind dezlegarea unor chestiuni de drept
- recursurile în interesul legii

Ediția a 3-a, actualizată la data de
3 ianuarie 2022

Editura
Stamangiu
2022

Capitolul I. Decizii ale Curții Constituționale

I. Instanța de tutelă. Atribuții referitoare la exercitarea tutelei. Situație tranzitorie

C. civ., art. 107
Legea nr. 71/2011, art. 229 alin. (3)

Sunt neconstituționale dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 care prevăd că, până la data intrării în vigoare a reglementării din legea privind organizarea judiciară referitoare la organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie, atribuțiile acesteia în legătură cu exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare.

Lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul reglementării prin legea privind organizarea judiciară a organizării și funcționării instanței de tutelă și de familie, este de natură să contravină dispozițiilor art. 1 alin. (5) referitoare la principiul legalității, în componenta sa referitoare la calitatea legii, precum și dispozițiilor art. 124 din Legea fundamentală privind înfăptuirea justiției, dat fiind faptul că nu asigură o bună administrare a justiției, prin lipsa de corelare cu normele de drept substanțial instituite în Codul civil care reglementează ocrotirea persoanei fizice, permanentizând o situație tranzitorie, respectiv îndeplinirea de către o autoritate administrativă a unor atribuții atribuite prin lege unei instanțe judecătorești. De asemenea, în temeiul aceleiași norme tranzitorii, un organ administrativ aflat în subordinea autorității publice locale, și anume autoritatea tutelară, se pronunță asupra exercitării tutelei cu privire la bunurile interzisului judecătoresc sau ale minorului ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, fără a exista o cale de atac la instanța judecătorească, ceea ce contravine dispozițiilor art. 21 alin. (1) din Constituție privind accesul liber la justiție.

Prin urmare, Curtea a reținut că, până la organizarea prin legea privind organizarea judiciară a instanței de tutelă, atribuțiile speciale ale acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie.

C.C.R., dec. nr. 795 din 4 noiembrie 2020, M. Of. nr. 1299 din 28 decembrie 2020

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, excepție ridicată de V.M. în dosarul nr. 3.199/303/2014/a2 al Tribunalului București, Secția a III-a civilă, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 1.678D/2018. (...)

3. Prin încheierea din 1 octombrie 2018, pronunțată în dosarul nr. 3.199/303/2014/a2, **Tribunalul București, Secția a III-a civilă, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.** Excepția a fost invocată de V.M. într-o cauză având ca obiect soluționarea unei cereri necontencioase prin care s-a solicitat obligarea tutorelui interzisului judecătoresc să prezinte darea de seamă anuală către instanța judecătorească.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține că, în condițiile în care instanța judecătorească are competența legală exclusivă de a dispune punerea sub interdicție a unei persoane incapabile să-și apere drepturile și interesele sale, este firesc ca și apărarea patrimoniului interzisului judecătoresc să se realizeze tot de către aceasta,

iar nu de către autoritatea tutelară. În acest sens se susține că patrimoniul persoanei trebuie să beneficieze de aceeași protecție juridică de care se bucură și drepturile personalității, iar prevederea legală criticată, referitoare la darea de seamă de către tutore asupra modului în care s-a îngrijit de bunurile interzisului judecătoresc, încalcă dreptul la un proces echitabil dat fiind faptul că autoritatea tutelară nu are „forța juridică” a unei instanțe judecătorești, pentru a dispune tutorelui să prezinte darea de seamă. Mai mult, darea de seamă întocmită de autoritatea tutelară nu este prezentată în ședință publică și nu este prevăzută nicio cale de atac, în situația contestării conținutului și concluziilor referitoare la modul în care au fost cheltuite anumite sume de bani ori administrate bunuri din averea persoanei ocrotite. Mai mult, unitatea procesului civil este afectată, în sensul că de aceeași instituție a ocrotirii interzisului judecătoresc se ocupă două autorități, și anume: autoritatea judecătorească, prin instanța care aprobă punerea sub interdicție, pe de o parte, și autoritatea administrativă locală, prin autoritatea tutelară, care se îngrijește de administrarea bunurilor persoanei în privința căreia a fost instituită tutela. Astfel, acțiunea civilă de punere sub interdicție a unei persoane incapabile parcurge două etape, respectiv una judiciară și alta administrativă, ceea ce nu se justifică, dat fiind faptul că faza administrativă este ulterioară etapei judecătorești, ieșind de sub controlul de legalitate al instanței.

5. Cu privire la încălcarea dispozițiilor art. 121 alin. (2) referitor la atribuțiile consiliilor locale și ale primarilor, se arată că aceste din urmă autorități administrative autonome au atribuția constituțională de a rezolva treburile publice din comune și orașe, însă punerea sub interdicție a unei persoane incapabile este o problemă de natură privată, ce vizează interesul privat al familiei persoanei ocrotite. Astfel, atribuțiile autorității tutelare referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia nu constituie probleme de interes public.

6. Se mai susține că prevederea legală criticată încalcă dispozițiile art. 126 din Constituție referitoare la înfăptuirea justiției exclusiv de către instanțele judecătorești. În acest sens se arată că regimul juridic al ocrotirii unor categorii de persoane, stabilit în Codul civil, este unul complex, cuprinzând dispoziții referitoare la instituirea tutelei, persoana tutorelui, consiliul de familie, exercitarea tutelei cu privire la persoana ocrotitului și bunurile sale, controlul exercitării tutelei și încetarea acesteia, astfel că excluderea din competența instanțelor judecătorești a controlului asupra modului de administrare a bunurilor persoanei ocrotite de către tutore și a obligației dării de seamă, conform dispozițiilor legale, de către acesta, aduce atingere înfăptuirii justiției, dat fiind faptul că în acest caz autoritatea tutelară înfăptuiește un act de justiție.

7. **Tribunalul București, Secția a III-a civilă**, apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că dreptul la un proces echitabil, care include și dreptul de acces la instanță, precum și principiul constituțional potrivit căruia justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege, nu conduc la concluzia că ar fi neconstituțională o prevedere legală care acordă unor organe din afara sistemului judiciar competențe concrete de a soluționa anumite cereri, cum sunt, în speță, competența autorității tutelare referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia. A admite o altfel de teză ar fi contrar chiar dispozițiilor art. 126 din Constituție, care instituie implicit posibilitatea ca legiuitorul să acorde competență unor organe din afara sistemului judiciar de a soluționa anumite cereri, desigur, cu respectarea dreptului părții de a putea contesta decizia organului administrativ în fața instanței judecătorești, în condițiile legii. (...)

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

10. Curtea Constituțională, în temeiul art. 76 din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, a solicitat curților de apel jurisprudența relevantă referitoare la contestarea dispozițiilor primarului, în calitate de autoritate tutelară, referitoare la actele tutorelui privind bunurile interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia.

11. Curtea de Apel Bacău a comunicat jurisprudența relevantă solicitată. (...)

13. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl reprezintă prevederile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011, care au următorul cuprins: „(3) *Până la data intrării în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), atribuțiile instanței de tutelă referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare*”. Prevederile legale criticate fac trimitere la art. 229 alin. (1) din același act normativ, potrivit căruia: „(1) *Organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie se stabilesc prin legea privind organizarea judiciară*”.

14. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile legale criticate contravin dispozițiilor din Constituție cuprinse în art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil, art. 121 alin. (2) referitor la atribuțiile consiliilor locale și ale primarilor și art. 126 alin. (1) privind competența instanțelor judecătorești. De asemenea, din motivarea excepției de neconstituționalitate rezultă că se invocă și încălcarea dispozițiilor art. 124 – *Înfăptuirea justiției*.

15. **Examinând excepția de neconstituționalitate**, Curtea reține, cu titlu prealabil, că ocrotirea interzisului judecătoresc este reglementată în art. 164-177 C. civ., iar regulile procedurale ale soluționării cererii de punere sub interdicție judecătorească sunt instituite prin art. 936-943 CPC. Prevederile art. 164 C. civ. stabilesc în mod expres și limitativ condițiile de fond cerute pentru punerea sub interdicție, acestea fiind lipsa discernământului, existența alienației sau debilității mintale, constatată de către medicul de specialitate, precum și imposibilitatea persoanei de a se îngriji singură de interesele sale. Potrivit art. 165 C. civ., cererea de punere sub interdicție poate fi făcută de către orice persoană care are un interes. Prevederile art. 166 – *Desemnarea tutorelui* instituie posibilitatea desemnării persoanei ocrotitorului, tutore sau curator, de către beneficiarul măsurii de ocrotire, prin act unilateral sau prin contract de mandat, încheiat în formă autentică, cu condiția existenței capacității depline de exercițiu la momentul încheierii actului, respectiv acest moment să fie anterior momentului apariției cauzelor de alienație sau debilitate mintală, cu consecința pierderii discernământului. Totodată, în privința numirii tutorelui, prevederile art. 25 alin. (4) din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în M. Of. nr. 1 din 3 ianuarie 2008, arată că, în cazul în care persoana cu handicap nu are rude ori persoane care să accepte tutela, instanța judecătorească va putea numi ca tutore autoritatea administrației publice locale sau, după caz, persoana juridică privată care asigură protecția și îngrijirea persoanei cu handicap. Potrivit art. 174 C. civ., tutorele are obligația de a lua măsurile necesare pentru vindecarea interzisului judecătoresc și de a-i asigura condițiile optime de viață, în acest sens fiind reglementată posibilitatea de a dispune de veniturile și bunurile celui pus sub interdicție judecătorească. De asemenea, se instituie o măsură de ocrotire provizorie, respectiv numirea unui curator special, până la soluționarea definitivă a cererii de punere sub interdicție (art. 167 din același cod).

16. Procedura punerii sub interdicție este reglementată de art. 936-943 CPC, iar numirea tutorelui se face de către instanța de tutelă, respectiv instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie, în sensul art. 229 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, prin aplicarea corespunzătoare a regulilor de la instituirea tutelei minorului, reglementate de art. 114-120 C. civ. Astfel, [conform] art. 936-943 CPC, procedura punerii sub interdicție cuprinde o fază necontradictorie, ce constă în comunicarea de către președintele instanței a cererii celui a cărui punere sub interdicție a fost cerută, precum și procurorului, atunci când cererea nu a fost introdusă de către acesta din urmă, efectuarea cercetărilor necesare de către procuror, precum și luarea avizului unei comisii de medici specialiști sau avizul unității sanitare unde este internat cel a cărui punere sub interdicție se solicită, după caz, respectiv internarea provizorie a acestuia din urmă, pentru o perioadă de cel mult 6 luni, dacă este necesară observarea mai îndelungată a stării sale de sănătate mintală și acest lucru nu se poate face în alt mod. Faza contradictorie o reprezintă judecata propriu-zisă, ce implică ascultarea obligatorie a persoanei a cărei punere sub interdicție este cerută, urmată de comunicarea hotărârii de punere sub interdicție, după rămânerea definitivă, către instituțiile prevăzute în art. 941 CPC. În cazul în care cererea este respinsă, curatela instituită pe durata procesului încetează de drept.

17. De asemenea, Curtea reține că în cadrul procedurii punerii sub interdicție noul Cod civil a introdus instituția instanței de tutelă, ce are competență generală în soluționarea tuturor procedurilor prevăzute pentru ocrotirea persoanei fizice, potrivit art. 107 alin. (1) C. civ. Desemnarea tutorelui, procedura de numire, măsurile provizorii și garanțiile, precum și refuzul continuării tutelei sunt guvernate de măsurile din materia tutelei minorului, respectiv art. 114-120 C. civ., prevederi ce se aplică în mod corespunzător. Potrivit art. 177 C. civ., ridicarea interdicției judecătorești se pronunță de către instanța de tutelă, la cererea celui pus sub interdicție, a tutorelui, precum și a persoanelor sau instituțiilor prevăzute în art. 111 C. civ., respectiv persoanele apropiate celei puse sub interdicție, administratorii și locatarii casei în care locuiește aceasta, precum și organele administrației publice locale, instituțiile de ocrotire și orice altă persoană.

18. Potrivit art. 171 C. civ., regulile privitoare la tutela minorului care nu a împlinit 14 ani reprezintă dreptul comun pentru tutela interzisului judecătorec, în măsura în care legea nu dispune altfel. Prin urmare, Curtea reține că și în privința controlului exercitării tutelei interzisului judecătorec sunt aplicabile în mod corespunzător prevederile art. 151-155 C. civ. Astfel, instanța de tutelă exercită controlul asupra modului în care tutorele își îndeplinește atribuțiile, tutorele este dator să prezinte anual instanței de tutelă o dare de seamă despre modul cum s-a îngrijit de persoana pusă sub interdicție și despre administrarea bunurilor acesteia, instanța de tutelă va da descărcarea de gestiune tutorelui, la încetarea tutelei. Sub acest ultim aspect, în privința întinderii efectelor tutelei în timp, tutela interzisului judecătorec se deosebește de cea a minorului. Astfel, în vreme ce aceasta din urmă se exercită pe toată perioada minorității, tutela interzisului se exercită până la ridicarea interdicției.

19. În prezenta cauză, autorul excepției de neconstituționalitate critică dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011, potrivit căruia, până la înființarea instanței de tutelă, atribuțiile acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătorec ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare.

20. Potrivit art. 158-160 C. fam. 1953, abrogat prin art. 230 lit. m) din Legea nr. 71/2011, atribuțiile de autoritate tutelară aparțin organelor executive și de dispoziție ale consiliilor locale comunale, orășenești, municipale sau de sector al municipiului București, care este competentă, între altele, în exercitarea tutelei persoanei puse sub interdicție. Codul civil din 2009 a instituit competența unei instanțe specializate, instanța de tutelă și de familie, în ceea ce privește soluționarea cererilor și a procedurilor în materia ocrotirii persoanei fizice. Astfel, în temeiul art. 107 C. civ. – *Instanța de tutelă*, „(1) *Procedurile prevăzute de prezentul cod privind ocrotirea persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii, denumită în continuare instanța de tutelă. (2) În toate cazurile, instanța de tutelă soluționează de îndată aceste cereri*”.

21. Curtea reține că norma tranzitorie criticată prorogă atribuțiile autorității tutelare referitoare la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile persoanei puse sub interdicție, reglementate prin Codul familiei, de la data intrării în vigoare a Codului civil, respectiv 1 octombrie 2011, până la intrarea în vigoare a normelor privind organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie, prin modificarea corespunzătoare a legii privind organizarea judiciară. La data pronunțării prezentei decizii, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, nu a fost completată în acest sens, respectiv prin instituirea instanței de tutelă și de familie.

22. Așadar, norma tranzitorie criticată atribuie în mod temporar atribuțiile instituite de Codul civil în sarcina instanței de tutelă către un organ administrativ aflat în subordinea autorității publice locale, respectiv autoritatea tutelară, asigurând, în acest mod și pentru o perioadă determinată, corelarea dintre vechea și noua reglementare, respectiv Codul civil din 2009 și, respectiv, Codul familiei. Așadar, în temeiul normei tranzitorii criticate, operează o ultraactivare a dispozițiilor legale cuprinse în Codul familiei în ceea ce privește atribuțiile autorității tutelare referitoare la controlul exercitării tutelei.

23. Curtea reține că scopul unei norme tranzitorii este în principal acela să asigure punerea în aplicare a noilor dispoziții modificatoare, astfel încât să fie evitată retroactivitatea acestora din urmă sau conflictul între norme succesive (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr. 588 din 27 septembrie 2018, publicată în M. Of. nr. 175 din 5 martie 2019, par. 15). Potrivit art. 54 – *Dispozițiile tranzitorii* din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010, cu modificările și completările ulterioare, în situația adoptării unor noi acte normative, legea trebuie să conțină și dispoziții tranzitorii, care să cuprindă măsurile ce se instituie cu privire la derularea raporturilor juridice născute în temeiul vechii reglementări, ce urmează să fie înlocuită de noul act normativ.

24. Prin urmare, în prezenta cauză, Curtea reține că, în lipsa reglementării exprese, prin lege, a organizării și funcționării unei instanțe judecătorești speciale, care să înlocuiască autoritatea tutelară, în privința atribuțiilor acesteia din urmă de control, îndrumare și decizie referitoare la tutore, în prezent, soluționarea cererilor de punere sub interdicție, a cererilor de ridicare a măsurii punerii sub interdicție, a cererilor de înlocuire a tutorelui, precum și instituirea altor măsuri de ocrotire sunt în competența secțiilor sau, după caz, a completurilor specializate pentru minori și familie a instanțelor, iar autoritatea tutelară este delegată să exercite celelalte atribuții referitoare la controlul tutelei, respectiv inventarierea bunurilor persoanei puse sub interdicție (inventar care este supus aprobării instanței), primirea dării de seamă anuale a tutorelui, verificări în legătură cu administrarea veniturilor și bunurilor celui pus sub interdicție judecătorească sau descărcarea de gestiune a tutorelui.

25. De asemenea, în privința altor atribuții exercitate temporar de autoritatea tutelară, până la organizarea prin lege a instanței de tutelă, Curtea mai reține că raportul de anchetă psihosocială prevăzut de art. 396 și urm. C. civ., necesar în cazul stabilirii raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, este efectuat în continuare de autoritatea tutelară, cu excepția anchetei prevăzute în art. 508 alin. (2) C. civ., necesară în cazul procedurii de decădere din exercițiul drepturilor părintești, care se soluționează de către instanța de tutelă/în prezent, completuri specializate pentru minori și familie la cererea autorităților administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului, ancheta ce se efectuează de direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

26. Așadar, Curtea reține că, până la înființarea instanței de tutelă, autoritățile și instituțiile cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copiilor, respectiv a persoanei fizice continuă să exercite atribuțiile prevăzute de reglementările în vigoare la data intrării în vigoare a Codului civil, cu excepția celor date în mod exclusiv în competența instanței de tutelă, în prezent, completuri sau secții specializate pentru minori și familie. Or, acest lucru nu concordă cu scopul noii reglementări în materia ocrotirii persoanei fizice, instituită prin Codul civil din 2009, care a stabilit în sarcina unei instanțe specializate îndeplinirea unor importante atribuții în materia ocrotirii persoanei fizice, precum și luarea unor decizii sau soluționarea unor probleme legate de viața persoanei fizice, cum sunt cele referitoare la capacitatea de exercițiu a persoanei fizice (art. 40, 41, 44, 46 și 92 C. civ.), căsătoria (art. 272 și 274), drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților (art. 315, 316, 318, 322, 337, 368, 388 C. civ.), divorțul, filiația, autoritatea părintească, obligația de întreținere, partajul în cazul coproprietății, capacitatea în materie de liberalități sau nulitatea contractului încheiat de un minor.

27. În aceste condiții, Curtea reține că, dat fiind rolul sporit al tutorelui, în cadrul măsurilor de ocrotire a persoanei fizice, atribuit acestuia prin dispozițiile titlului III – *Ocrotirea persoanei fizice* din Codul civil, legiuitorul a apreciat că este necesar să înlocuiască atribuțiile de control ale autorității tutelare, ca instituție administrativă, subordonată autorității publice locale, cu cele ale unei instanțe specializate, respectiv instanța de tutelă. În egală măsură, dată fiind importanța identificării rapide a unor soluții optime pentru problemele specifice unei persoane pentru care se solicită punerea sub interdicție judecătorească, cu consecința lipirii acesteia de exercițiul drepturilor civile, legiuitorul a prevăzut în mod expres, în art. 107 alin. (2) C. civ., soluționarea cu celeritate a cererilor de competența instanței de tutelă, în acord cu principiul constituțional al dreptului la un proces echitabil, desfășurat într-un termen optim și previzibil.

28. Or, toate aceste aspecte învederate în cele ce precedă nu sunt compatibile cu faptul că situația tranzitorie reglementată de prevederea legală criticată în prezenta cauză subzistă de la data intrării în vigoare a Codului civil,

respectiv 1 octombrie 2011, până în prezent. Astfel, lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul reglementării, prin legea privind organizarea judiciară, a organizării și funcționării instanței de tutelă, este de natură să contravină dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 1 alin. (5) referitoare la principiul legalității, în componenta sa referitoare la calitatea legii, precum și dispozițiilor art. 124 din Legea fundamentală privind înfăptuirea justiției, dat fiind faptul că nu asigură o bună administrare a justiției, prin lipsa de corelare cu normele de drept substanțial instituite în Codul civil, care reglementează ocrotirea persoanei fizice, permanentizând o situație tranzitorie, respectiv îndeplinirea de către o autoritate administrativă a unor atribuții atribuite prin lege unei instanțe judecătorești.

29. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională s-a mai pronunțat asupra caracterului nerezonabil al unui termen instituit pentru realizarea unor atribuții specifice ale unor autorități administrative, termen care, prin efectul unor prorogări succesive, împiedica realizarea scopului actului normativ criticat, în speță Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, publicată în M. Of. nr. 278 din 17 mai 2013. Astfel, prin Decizia nr. 44 din 31 ianuarie 2017, publicată în M. Of. nr. 211 din 28 martie 2017, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 7 alin. (1) și ale art. 11 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 și a constatat că, prin prorogarea succesivă a termenelor de soluționare pe cale administrativă a cererilor de restituire, aceste prevederi legale nu întrunesc cerința previzibilității legii, componentă a constituționalității normei sub aspectul calității sale. De asemenea, Curtea a reținut că nu au fost păstrate un just echilibru între interesele generale ale societății și cele private și nici proporționalitatea între scopul vizat și măsurile adoptate (parag. 33-37 din decizia citată), prin prorogarea succesivă a termenului vizat, termen care împiedica, în fapt, realizarea atribuțiilor organelor administrative implicate în procesul de restituire.

30. Așadar, în prezenta cauză, Curtea reține că lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul instituirii normelor privind organizarea instanței de tutelă, de la data intrării în vigoare a Codului civil și până în prezent este de natură să denatureze scopul legii, respectiv acela de a acorda unei instanțe judecătorești atribuțiile exercitate până la data intrării în vigoare a Codului civil de o autoritate administrativă, respectiv autoritatea tutelară, având în vedere rolul crescut al tutorelui în administrarea bunurilor persoanei puse sub interdicție judecătorească, rol ce necesită un control efectiv din partea unei instanțe judecătorești, care beneficiază de garanțiile de imparțialitate și independență.

31. De asemenea, în condițiile în care legiuitorul a reglementat în mod expres soluționarea cu celeritate a cererilor referitoare la ocrotirea persoanei fizice, în cazul instituirii tutelei, cu consecința lipirii de exercițiul drepturilor civile, precum și al minorității, lipsa reglementării normelor de organizare și funcționare a instanței de tutelă lipsește de eficiență scopul legiuitorului instituit prin reglementarea de drept substanțial, respectiv acela de implicare a instanței judecătorești în luarea unor decizii sau soluționarea unor probleme legate de viața persoanei fizice, în toate cazurile în care este necesară intervenția instanței de tutelă (capacitatea de exercițiu a persoanei fizice, raporturile copiilor cu părinții în caz de divorț, filiație, autoritatea părintească, obligația de întreținere etc.).

32. Totodată, menținerea *sine die* în fondul activ al legislației al unei norme tranzitorii contravine scopului unei dispoziții tranzitorii, care trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea a două reglementări succesive, ceea ce este de natură să încalce cerințele de calitate a legii, garanție a principiului legalității, prin lipsa de previzibilitate a reglementării. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, noțiunea de previzibilitate a legii impune legiuitorului ca normele pe care le edictează să fie clare, ușor de înțeles, fără un conținut echivoc, precise, în corelare cu întreg ansamblul normativ (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 710 din 29 noiembrie 2016, publicată în M. Of. nr. 1014 din 16 decembrie 2016, parag. 28).

33. De asemenea, Curtea mai reține că, în temeiul normei tranzitorii criticate, un organ administrativ, aflat în subordinea autorității publice locale, respectiv autoritatea tutelară, se pronunță asupra exercitării tutelei cu privire la bunurile interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, fără ca partea interesată să poată contesta decizia organului administrativ în fața instanței judecătorești, ceea ce contravine dispozițiilor art. 21 alin. (1) din Constituție privind accesul liber la justiție. Astfel, potrivit art. 171

C. civ., regulile privitoare la tutela minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani se aplică și în cazul tutelei celui pus sub interdicție judecătorească, în măsura în care legea nu dispune altfel, astfel încât interzisului judecătorească îi sunt aplicabile, în privința exercitării tutelei, aceleași reguli cu cele ale minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani, acesta fiind, de asemenea, lipsit total de capacitate de exercițiu. Or, potrivit art. 155 C. civ., doar minorul care a împlinit 14 ani, având, în consecință, o capacitate de exercițiu restrânsă, are posibilitatea de a ataca în justiție actele vătămătoare ale tutorelui, această posibilitate nefiind reglementată în privința minorului care nu a împlinit 14 ani, acesta din urmă fiind lipsit de capacitate de exercițiu. Prin urmare, nici în cazul persoanei puse sub interdicție judecătorească (asimilat, în privința regulilor de exercitare a tutelei, cu minorul care nu a împlinit 14 ani) nu există posibilitatea de a formula plângere la instanța judecătorească împotriva actelor vătămătoare ale tutorelui. De altfel, Curtea mai reține că, *de lege lata*, singura situație în care cel pus sub interdicție se poate adresa instanței judecătorești este cererea de ridicare a interdicției judecătorești, care, potrivit art. 177 alin. (2) C. civ., se poate introduce de cel pus sub interdicție judecătorească, de tutore, precum și de persoanele sau instituțiile prevăzute la art. 111 din același cod.

34. În privința efectelor prezentei decizii, Curtea reține că, în temeiul dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, „*Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor*”, iar, în privința legilor și ordonanțelor în vigoare, alin. (1) al aceluiași articol prevede că acestea „*și încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept*”. Aceste prevederi constituționale, reluate, la nivel legal, prin art. 31 alin. (1) și (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, consacră efectele deciziilor Curții Constituționale, respectiv aplicarea pentru viitor și caracterul general obligatoriu al acestora. În interpretarea dispozițiilor menționate, Curtea a reținut că deciziile de constatare a neconstituționalității fac parte din ordinea juridică normativă, prin efectul lor prevederea neconstituțională încetându-și aplicabilitatea pentru viitor (în acest sens, a se vedea Decizia nr. 847 din 8 iulie 2008, publicată în M. Of. nr. 605 din 14 august 2008). Așadar, în prezenta cauză, Curtea reține că, până la organizarea prin legea privind organizarea judiciară a instanței de tutelă, atribuțiile speciale ale acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătorească ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie.

35. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de V.M. în dosarul nr. 3.199/303/2014/a2 al Tribunalului București, Secția a III-a civilă, și constată că dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

2. Punere sub interdicție judecătorească. Lipsa unor garanții suficiente care să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

C. civ., art. 164 alin. (1)

Dispozițiile art. 164 alin. (1) C. civ. sunt neconstituționale, fiind contrare prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3), art. 16 și art. 50, astfel cum se interpretează potrivit art. 20 din Constituție și prin prisma art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, deoarece măsura de ocrotire a punerii

sub interdicție judecătorească nu este însoțită de suficiente garanții care să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, nu ține cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate și nici de diversitatea intereselor unei persoane, nu se dispune pentru o perioadă determinată de timp și nu este supusă unei revizuirii periodice.

Astfel, orice măsură de ocrotire trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate, să fie adaptată la viața persoanei, să se aplice pentru cea mai scurtă perioadă de timp, să fie revizuită periodic și să țină cont de voința și de preferințele persoanelor cu dizabilități. De asemenea, la reglementarea unei măsuri de ocrotire, legiuitorul trebuie să țină cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate, iar deficiența mintală poate varia în timp. Lipsa capacității psihice sau a discernământului poate lua diferite forme, spre exemplu, totală/parțială sau reversibilă/irreversibilă, situație care reclamă instituirea unor măsuri de ocrotire adecvate realității, care însă nu se regăsesc în reglementarea măsurii interdicției judecătorești.

Prin urmare, diferitelor grade de dizabilitate trebuie să le fie atașate grade de ocrotire corespunzătoare, în reglementarea măsurilor juridice legiuitorul trebuind să identifice soluții proporționale. O incapacitate nu trebuie să conducă la pierderea exercițiului tuturor drepturilor civile, ci trebuie analizată în fiecare caz în parte. Orice persoană trebuie să fie liberă să acționeze în vederea dezvoltării personalității sale, statul, în virtutea caracterului său social, având obligația de a reglementa un cadru normativ care să asigure respectarea individului, deplina exprimare a personalității cetățenilor, a drepturilor și libertăților lor, a șanselor egale, având ca rezultat respectarea demnității umane.

C.C.R., dec. nr. 601 din 16 iulie 2020, M. Of. nr. 88 din 27 ianuarie 2021

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 164 alin. (1) C. civ., excepție ridicată de A.Ș.F.N., prin reprezentant convențional avocat C.C., în dosarul nr. 2.244/277/2014 al Tribunalului Buzău, Secția I civilă, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 695D/2017. (...)

3. Prin încheierea din 6 februarie 2017, pronunțată în dosarul nr. 2.244/277/2014, **Tribunalul Buzău, Secția I civilă, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 164 alin. (1) C. civ.**, excepție ridicată de A.Ș.F.N., prin reprezentant convențional avocat C.C., într-o cauză având ca obiect soluționarea apelului formulat împotriva unei sentințe civile prin care s-a admis cererea de punere sub interdicție.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține, în esență, că instituția punerii sub interdicție operează o distincție dihotomică între persoanele cu discernământ și cele fără discernământ, respingând implicit posibilitatea ca discernământul adultului să fie parțial abolit/diminuat. Astfel, dispoziția legală criticată nu permite individualizarea măsurii în funcție de nevoile reale ale persoanei. Se mai arată că regimul juridic al punerii sub interdicție nu conține nicio măsură care să susțină persoana în procesul de luare a deciziilor.

5. Art. 164 alin. (1) C. civ. mai este criticat și sub aspectul clarității normei, arătându-se, în acest sens, că sintagmele „a se îngriji” și „interese” din cuprinsul său nu sunt definite, fiind insuficient de clar care este pragul de la care apare lipsa de discernământ și ce categorie de decizii atrage punerea sub interdicție.

6. Astfel, instituția punerii sub interdicție reprezintă o ingerință disproporționată și nejustificată în drepturile fundamentale ale persoanei și anulează orice posibilitate de reintegrare în societate.

7. Totodată, se mai susține faptul că procedura punerii sub interdicție încalcă flagrant Convenția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În acest sens se arată că procedura punerii sub interdicție reprezintă un regim juridic de „substituție”, întrucât nu permite „tutela parțială”, fiind astfel contrar Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care prevede la art. 12 parag. 2 dreptul persoanelor cu dizabilități la recunoașterea capacității juridice în condiții egale cu ceilalți, în toate domeniile vieții. Se mai arată că sensul art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost clarificat de Comitetul

pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități în Comentariul general nr. 1, unde s-a făcut distincția între noțiunea de „capacitate juridică”, ce conferă individului calitatea de subiect de drept și care nu poate fi îngădită sub nicio formă, și cea de „capacitate mintală” care reprezintă aptitudinile cognitive și abilitățile de luare a deciziilor individuale și poate varia de la o persoană la alta în funcție de mediu, educație, dizabilitate sau alți factori. Mai mult, art. 12 interzice regimurile juridice de „substituție”, prin care abilitatea de a lua decizii în numele unei persoane cu dizabilități este transferată asupra unui terț-tutore, impunând înlocuirea lor cu regimuri de suport, în care persoanele cu dizabilități sunt ajutate să ia decizii independente.

8. În continuare se invocă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, prin care s-a subliniat că existența unei boli mintale în sine, chiar dacă este gravă, nu poate justifica punerea sub interdicție, precum și gravitatea procedurii de punere sub interdicție, care privează persoana în cauză de capacitatea de a acționa independent în toate domeniile vieții, ridicând probleme în special din perspectiva dreptului la respect pentru viața privată. Totodată, se mai arată că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat explicit sistemele de drept binare, similare celui din România, construite pe distincția exclusivă între persoanele cu discernământ plener, care se bucură de capacitatea de exercițiu deplină, și cele cu discernământ complet abolit, care pierd capacitatea de exercițiu în totalitate, sisteme care nu furnizează soluții adaptate persoanelor cu discernământ diminuat. În acest sens, se menționează, spre exemplu, Hotărârea din 27 iunie 2008, pronunțată în cauza *Shtukaturov c. Rusiei*, sau Hotărârea din 31 august 2016, pronunțată în cauza *A.N. c. Lituaniei*.

9. **Tribunalul Buzău, Secția I civilă**, apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Arată, în esență, că pentru ca o persoană să fie pusă sub interdicție judecătorească trebuie să fie întrunite trei condiții de fond, respectiv lipsa de discernământ a persoanei, cauza lipsei discernământului să fie alienația ori debilitatea mintală de care suferă persoana și lipsa discernământului să nu îi permită persoanei să se îngrijească de interesele sale. Admisibilitatea unei cereri de punere sub interdicție este condiționată de o stare de tulburare mentală cu caracter general și permanent, motiv pentru care raportul de expertiză întocmit în cauză are ca obiectiv concluzionarea asupra lipsei totale sau parțiale de discernământ. Este atributul instanței judecătorești să aprecieze asupra admisibilității unei cereri de punere sub interdicție raportat la ireversibilitatea diagnosticului și la limitarea totală sau parțială a capacității de exercițiu a unei persoane cu tulburări psihice. În concluzie, se apreciază că dispozițiile art. 164 C. civ. sunt aplicabile, în vederea ocrotirii, doar persoanelor care nu își pot conștientiza sau dirija în totalitate acțiunile. (...)

11. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Arată că din analiza condițiilor instituite de textul legal criticat rezultă că nu orice boală psihică justifică punerea sub interdicție, ci doar alienația sau debilitatea mintală, care lipsesc bolnavul de discernământ ori i-l diminuează. Punerea sub interdicție judecătorească este o măsură destinată să protejeze persoanele care se confruntă cu alterarea facultăților mintale ori cu inaptitudinea fizică în a-și exprima voința, fiind menită să le ferească de eventualele abuzuri ale terților. De aceea, tocmai pentru evitarea comiterii unor abuzuri, art. 164 alin. (1) C. civ. trebuie interpretat în mod restrictiv. În acest sens, se apreciază că procedura reglementată de art. 168 C. civ. și art. 936-943 CPC asigură, prin felul în care este reglementată, evitarea unor astfel de erori, iar pentru situațiile în care cauzele ce au determinat punerea sub interdicție au dispărut, există posibilitatea ridicării interdicției, în condițiile art. 177 C. civ.

12. **Avocatul Poporului** consideră că dispozițiile legale criticate sunt constituționale. Se arată, în esență, că procedura de punere sub interdicție este declanșată doar dacă din cauza alienației ori debilității mintale persoana care nu are discernământ nu se poate îngriji de interesele sale. Punerea sub interdicție judecătorească nu constituie o sancțiune, ci are o evidentă finalitate de protecție atât a persoanei fizice, care este astfel pusă la adăpost de consecințele prejudiciabile ale propriilor sale acte, cât și a societății, în ansamblu, ale cărei rânduiești ar putea fi grav perturbate prin menținerea deplinului exercițiu al dreptului unei asemenea persoane. În vederea acordării de suficiente garanții care să prevină și să anihileze eventualele abuzuri în această materie, legiuitorul a reglementat o procedură în care numai instanța judecătorească are competența de a hotărî punerea alienatului sau debilului mintal

sub interdicție. Pe de altă parte, se arată că exercitarea oricărui drept și valorificarea oricărei libertăți nu pot avea loc în absența unei voințe conștiente.

13. Avocatul Poporului menționează Decizia nr. 226 din 3 iunie 2003, prin care Curtea a reținut că față de finalitatea punerii sub interdicție, respectiv asigurarea protecției persoanei lipsite de discernământ, procedura reprezintă o măsură judecătorească de ocrotire, fiind departe de a încălca dispozițiile art. 26 alin. (1) din Constituție privind obligația autorităților publice de a respecta și ocroti viața intimă, familială și privată a persoanei.

14. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

15. Curtea, prin adresa nr. 10.004 din 3 decembrie 2019, în temeiul art. 76 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în M. Of. nr. 807 din 3 decembrie 2010, a solicitat jurisprudența relevantă referitoare la admiterea/respingerea cererilor de punere sub interdicție judecătorească formulate în privința persoanelor majore, precum și la soluționarea cererilor formulate cu privire la ridicarea interdicției judecătorești. Curțile de apel au transmis documentele solicitate la dosarul cauzei.

16. La dosar au fost depuse documente *amicus curiae* de către autorități administrative, asociații și fundații care activează în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități, prin care solicită admiterea excepției de neconstituționalitate. (...)

18. **Preliminar soluționării prezentei cauze**, Curtea reține că la termenul din 21 noiembrie 2019 și, respectiv, 21 ianuarie 2020 s-a formulat cererea de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o întrebare preliminară în temeiul art. 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, respectiv art. 412 alin. (1) pct. 7 CPC coroborat cu art. 3 alin. (2) și art. 14 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și suspendarea judecării cauzei naționale până la hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene, având ca obiect următoarele întrebări:

„1. Este decăderea automată din dreptul la vot la alegerile pentru Parlamentul European a unei persoane suferind de o boală mintală, ca efect al punerii sale sub interdicție pe motiv că «nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale», compatibilă cu art. 39 parag. 2 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, având în vedere art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități?

2. Este decăderea automată din dreptul de încadrare în muncă a unei persoane suferind de o boală mintală, ca efect al punerii sub interdicție pe motiv că «nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale», o formă de discriminare directă prohibită de art. 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, având în vedere art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități?

3. În cazul unui răspuns negativ la întrebarea nr. 2, este decăderea automată din dreptul la încadrare în muncă a unei persoane suferind de o boală mintală, ca efect al punerii sub interdicție pe motiv că «nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale», o formă de discriminare indirectă prohibită de art. 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, având în vedere art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități?».

19. Examinând cererea de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene, Curtea reține că textele la care aceasta se raportează sunt art. 39 parag. 2 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 2 privind conceptul de discriminare din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, seria L, nr. 303 din 2 decembrie 2000, transpusă în planul legislației interne prin O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată în M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014, și art. 12 – *Recunoașterea egală în fața legii* din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

20. Condițiile de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene au fost dezvoltate în jurisprudența constantă a acesteia. În acest sens, prin Hotărârea din 6 octombrie 1982, pronunțată în cauza 283/81, *SRL CILFIT și Lanificio di*

Gavardo Spa, Curtea a statuat că art. 177 (devenit art. 267 TFUE) „trebuie să fie interpretat în sensul că o instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse unei căi de atac în dreptul intern trebuie, atunci când se pune o problemă de drept comunitar în cauza dedusă judecării sale, să își îndeplinească obligația de sesizare a Curții de Justiție, cu excepția cazului în care constată că problema invocată nu este pertinentă sau că dispoziția comunitară în cauză a făcut deja obiectul unei interpretări din partea Curții sau că aplicarea corectă a dreptului comunitar se impune cu o asemenea evidență încât nu mai lasă loc niciunei îndoieli rezonabile; existența unei astfel de posibilități trebuie să fie evaluată în funcție de caracteristicile proprii dreptului comunitar, de dificultățile specifice pe care le prezintă interpretarea acestuia și de riscul divergențelor de jurisprudență în cadrul Comunității”. De asemenea, prin Hotărârea din 9 septembrie 2015, pronunțată în cauza C-160/14, *Joao Filipe Ferreira da Silva e Brito și alții*, parag. 40, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a stabilit că „revine exclusiv instanței naționale sarcina de a aprecia dacă aplicarea corectă a dreptului Uniunii se impune atât de evident încât nu permite nicio îndoială rezonabilă și, în consecință, de a decide să se abțină să sesizeze Curtea cu o problemă de interpretare a dreptului Uniunii care a fost ridicată în fața acesteia” (a se vedea Decizia nr. 362 din 28 mai 2019, publicată în M. Of. nr. 568 din 10 iulie 2019, parag. 26).

21. Având în vedere această jurisprudență a Curții de Justiție a Uniunii Europene, revine Curții Constituționale competența de a aprecia dacă întrebările subsumate cererii de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene sunt relevante și necesare cauzei *a quo*, în sensul de a stabili dacă decizia Curții de Justiție a Uniunii Europene va conduce la constatarea constituționalității sau neconstituționalității dispozițiilor art. 164 alin. (1) C. civ.

22. Astfel, Curtea observă faptul că Uniunea Europeană a ratificat Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități prin Decizia Consiliului 2010/48/CE din 26 noiembrie 2009 privind încheierea de către Comunitatea Europeană a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr. 23 din 27 ianuarie 2010. Potrivit considerentului 7 din acest act, „*Atât Comunitatea, cât și statele sale membre au competențe în domeniile reglementate de Convenția ONU. Prin urmare, Comunitatea și statele membre ar trebui să devină părți contractante, pentru a-și îndeplini împreună obligațiile stabilite prin Convenția ONU și pentru a-și exercita împreună drepturile conferite de respectiva convenție în situațiile de competențe mixte, într-un mod coerent*”.

23. Curtea reține că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 164 alin. (1) C. civ. vizează instituția punerii sub interdicție judecătorească, în sine, nefiind ridicată într-un litigiu referitor la încadrarea în muncă sau la dreptul de vot. Desigur, aceste drepturi prezintă o legătură indirectă cu dispozițiile legale criticate, întrucât reglementează aspecte corelative instituirii măsurii de punere sub interdicție judecătorească, însă Curtea reține că pot fi analizate numai prin raportare la dispozițiile legale corespunzătoare care dispun limitări ale acestor drepturi în legislația specifică în materie. În aceste condiții, dat fiind faptul că nu există un litigiu de muncă sau alegeri pentru Parlamentul European care ar putea, eventual, să atragă o competență mixtă a Uniunii Europene și a statelor membre, Curtea consideră că reglementarea de principiu a instituției punerii sub interdicție judecătorească reprezintă o competență proprie a statului.

24. Raportat la jurisprudența anterior menționată, Curtea reține că cererea de sesizarea a Curții de Justiție a Uniunii Europene nu este necesară, întrucât întrebările preliminare nu au nici relevanță și nici pertinentă în cauza de față, astfel încât, în acest context, va respinge, ca neîntemeiată, cererea formulată.

25. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl reprezintă dispozițiile art. 164 alin. (1) C. civ., care au următorul cuprins: „(1) *Persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori debilității mintale, va fi pusă sub interdicție judecătorească*”.

26. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, dispozițiile legale criticate încalcă prevederile constituționale ale art. 1 alin. (5) în componenta sa referitoare la calitatea legii, ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea în drepturi, ale art. 20 referitor la tratatele internaționale privind drepturile omului, ale art. 21 privind accesul liber la justiție, ale art. 23 privind libertatea individuală, ale art. 26 privind viața intimă, familială și privată, ale art. 37 privind dreptul de a fi ales, ale art. 41 privind munca și protecția socială a muncii, ale art. 44 privind dreptul de proprietate privată, ale art. 48 privind familia, ale art. 50 privind protecția persoanelor cu handicap. De asemenea, se invocă dispozițiile art. 8 privind

dreptul la respect pentru viața privată și ale art. 14 privind interzicerea discriminării din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ale art. 12 privind recunoașterea egală în fața legii din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată prin Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007 și semnată de România la 26 septembrie 2007, publicată în M. Of. nr. 792 din 26 noiembrie 2010, ale art. 39 privind dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și ale art. 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă.

27. **Examinând excepția de neconstituționalitate**, Curtea reține că instituția punerii sub interdicție judecătorească este reglementată, sub aspectul condițiilor de fond, în Codul civil (art. 164-167), iar sub aspectul condițiilor de procedură, în Codul de procedură civilă (art. 936-943), dispoziții legale care reiau, în esență, vechile prevederi relevante în cauză din Codul familiei (art. 142-151), din Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice și din Decretul nr. 32/1954 pentru punerea în aplicare a Codului familiei și a Decretului privitor la persoanele fizice și persoanele juridice.

28. Art. 164 alin. (1) C. civ. reglementează punerea sub interdicție judecătorească a persoanei majore care nu mai are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale din cauza alienației ori debilității mintale, care sunt definite, potrivit art. 211 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011, ca fiind o boală psihică ori un handicap psihic ce determină incompetența psihică a persoanei de a acționa critic și predictiv privind consecințele social-juridice care pot decurge din exercitarea drepturilor și obligațiilor civile. Pentru a putea fi dispusă punerea sub interdicție judecătorească trebuie să existe o diagnosticare medicală proiectată în plan juridic a unei boli psihice ori a unui handicap psihic ce determină lipsa discernământului necesar îngrijirii de propriile interese. Deși din punct de vedere medical debilitatea mintală reprezintă o formă ușoară a deficienței mentale, din punct de vedere juridic înglobează toate formele acesteia, indiferent de gradul de incapacitate al persoanei.

29. Punerea sub interdicție judecătorească reprezintă o măsură de ocrotire a drepturilor și a intereselor legitime, patrimoniale și nepatrimoniale, ale persoanei fizice, instituită de instanța judecătorească în urma evaluării posibilității persoanei de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile, condițiile instituirii acestei măsuri fiind prevăzute strict și limitativ prin dispozițiile art. 164 alin. (1) C. civ. Așadar, potrivit Codului civil, aceasta reprezintă o măsură de ocrotire stabilită în interesul persoanei, avându-se în vedere posibilitatea acesteia de a-și îndeplini obligațiile cu privire la sine și la bunurile sale (art. 106 și art. 104 C. civ.).

30. În consecință, având în vedere cele expuse, Curtea reține că reglementarea analizată instituie un regim substitutiv, astfel că drepturile și obligațiile unei persoane puse sub interdicție judecătorească vor fi exercitate de un reprezentant legal, indiferent de gradul de afectare a discernământului persoanei în cauză, în dauna unui regim de suport caracterizat printr-un mecanism de sprijin pe care statul să îl acorde în funcție de gradul de afectare a discernământului. Din această perspectivă, Curtea urmează să analizeze dacă opțiunea necondiționată pentru un asemenea regim substitutiv respectă exigențele art. 50 din Constituție și art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

31. Astfel, art. 50 din Constituție consacră dreptul persoanelor cu dizabilități de a se bucura de o protecție specială, sens în care statul trebuie să asigure realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale dizabilității, în vederea asigurării participării efective a persoanelor cu dizabilități în viața comunității. Această normă constituțională impune în sarcina legiuitorului obligația pozitivă de a reglementa măsuri adecvate pentru ca persoanele cu dizabilități să își poată exercita drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale, obligație de sprijin și susținere pentru a veni în ajutorul acestora (a se vedea în acest sens Decizia nr. 138 din 13 martie 2019, publicată

în M. Of. nr. 375 din 14 mai 2019, parag. 60, sau Decizia nr. 681 din 13 noiembrie 2014, publicată în M. Of. nr. 889 din 8 decembrie 2014, parag. 21).

32. Totodată, Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități are drept scop promovarea, protejarea și asigurarea exercitării depline și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități (art. 1 din Convenție) și urmărește respectarea demnității inalienabile, a autonomiei individuale, inclusiv a libertății de a face propriile alegeri și a independenței persoanei [art. 3 lit. a) din Convenție]. Art. 12 pct. 2 din Convenție, astfel cum a fost interpretat de Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități prin Comentariul general nr. 1/2014, precizează că toate persoanele cu dizabilități au dreptul la capacitate juridică completă. Capacitatea juridică este indispensabilă pentru exercitarea drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale. Aceasta dobândește o semnificație specială pentru persoanele cu dizabilități atunci când trebuie să ia decizii fundamentale privind sănătatea, educația și munca lor. De asemenea, art. 12 pct. 2 din Convenție recunoaște faptul că persoanele cu dizabilități se bucură de capacitate juridică în condiții de egalitate cu celelalte persoane, în toate domeniile vieții, iar capacitatea juridică și capacitatea mentală sunt concepte distincte. În lumina art. 12 pct. 3 din Convenție, statul are obligația să ia toate măsurile adecvate pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilități la sprijinul de care ar putea avea nevoie în exercitarea capacității juridice. Potrivit art. 12 pct. 4 din Convenție, este posibilă aplicarea unor măsuri de protecție asupra persoanelor cu dizabilități, adaptate la situația particulară a persoanei. Acestea vor fi proporționale cu gradul în care afectează drepturile și interesele persoanei și vor fi adaptate la situația acesteia și vor respecta drepturile, voința și preferințele persoanei. Sub aspectul duratei pentru care se instituie o măsură de ocrotire și al revizuirii periodice a acesteia, art. 12 pct. 4 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități reglementează faptul că o măsură de ocrotire se aplică pentru cea mai scurtă perioadă posibilă și se supune revizuirii periodice de către o autoritate competentă. Așadar, Convenția consacră anumite garanții care trebuie să însoțească măsurile de protecție instituite în privința persoanelor cu dizabilități.

33. Curtea observă că în același sens, al asigurării garanțiilor care trebuie să însoțească măsurile de protecție, este și Recomandarea nr. R(99)4 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile referitoare la protecția juridică a adulților aflați în incapacitate, adoptată la 23 februarie 1999. Principiile 3 și 6 din Recomandarea nr. R(99)4 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei stabilesc că legislația națională ar trebui, pe cât posibil, să recunoască faptul că pot exista diferite grade de incapacitate și că incapacitatea poate varia în timp, iar „*în cazul în care este necesară o măsură de protecție, ea trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate al persoanei vizate și adaptată la circumstanțele și nevoile individuale ale persoanei vizate*”. Totodată, Principiul 14 pct. 1 din Recomandarea nr. R(99)4 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei prevede durata limitată a măsurii de ocrotire și instituirea reexaminării periodice a acesteia.

34. În consecință, Curtea reține că, în vederea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități, orice măsură de protecție trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate, să fie adaptată la viața persoanei, să fie dispusă numai dacă alte măsuri nu pot oferi o protecție suficientă, să țină cont de voința persoanei, să se aplice pentru cea mai scurtă perioadă de timp și să fie revizuită periodic.

35. Având în vedere acest cadru normativ și ținând cont de faptul că prin reglementarea unui regim juridic special de protecție a persoanelor cu dizabilități se creează premisa respectării tuturor drepturilor și libertăților acestora, Curtea reține că, în concepția Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, capacitatea juridică a persoanei nu se confundă cu capacitatea mentală a acesteia, fiind concepte distincte, iar limitările percepute sau reale în capacitatea mentală nu trebuie utilizate ca justificare a respingerii capacității juridice (art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități astfel cum a fost interpretat de Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități prin Comentariul general nr. 1/2014).

36. Codul civil operează cu valori absolute, în sensul că orice potențială afectare a capacității mentale, indiferent de gradul său, poate duce la lipsirea persoanelor de capacitate de exercițiu. Curtea reține că capacitatea civilă este

compusă din capacitatea de folosință, definită ca aptitudinea persoanei de a avea drepturi și obligații civile (art. 34 C. civ.), și capacitatea de exercițiu, definită ca aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile (art. 37 C. civ.). Astfel, orice limitare parțială/totală, permanentă/temporară a capacității mentale poate duce în mod inexorabil la pierderea capacității de exercițiu și limitarea capacității civile, fără a exista posibilitatea ca o atare situație să fie evitată prin măsuri de suport necesare. Rezultă că există o distonanță paradigmatică între Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități și Codul civil referitor la măsurile de ocrotire ce trebuie luate în privința persoanelor cu dizabilități, prima plasându-se în sfera măsurilor de suport și operând cu valori intermediare, pe când cel de-al doilea plasându-se într-un regim de substituție și a valorilor absolute, refuzând soluții intermediare adaptate situației particulare a fiecărei persoane.

37. Având în vedere că lipsirea de capacitate de exercițiu a unei persoane și exercitarea acesteia prin intermediul unui tutore reprezintă o consecință deosebit de gravă pe care o produce punerea sub interdicție judecătorească a unei persoane, Curtea va analiza dacă măsura de ocrotire reglementată prin dispozițiile legale criticate este însoțită de suficiente garanții, astfel cum acestea sunt prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, garanții care să asigure exercitarea capacității juridice a acestora și, în consecință, respectarea demnității persoanei.

38. Curtea observă că din modul cum este reglementată măsura punerii sub interdicție judecătorească prin art. 164 alin. (1) C. civ. nu rezultă că aceasta vizează lipsa totală a discernământului persoanei raportat la multitudinea intereselor pe care le poate manifesta în diferitele domenii ale vieții. Or, deși persoana în cauză poate manifesta o voință conștientă într-un anumit domeniu, prin punerea sub interdicție judecătorească aceasta își pierde capacitatea de exercițiu. Deși Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități stabilește că o măsură de ocrotire se instituie ținând cont de existența unor grade diferite de capacitate, legislația română prevede capacitatea de exercițiu restrânsă numai în privința minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani (art. 38 și 41 C. civ.), nu și capacitatea de exercițiu restrânsă a majorului care, ca urmare a punerii sub interdicție judecătorească, va fi lipsit în totalitate de aceasta, actele juridice urmând să se încheie, în numele acestuia, de un reprezentant legal [art. 43 alin. (2) C. civ.].

39. Curtea reține că efectele pe care le produce restricționarea capacității de exercițiu a unei persoane mai mult decât este necesar o poate poziționa, sub aspectul libertății de acțiune în domeniile în care manifestă o voință conștientă, într-o situație de inegalitate față de celelalte persoane care nu se află sub o măsură de ocrotire, fiind libere să-și exercite drepturile și să-și valorifice libertățile, cu consecințe asupra principiului egalității. De aceea, având în vedere că există diferite grade de dizabilitate, iar o persoană poate să aibă într-o mai mare sau mai mică măsură discernământul afectat, dar nu în totalitate abolit, până la dispunerea unei măsuri care să restrângă capacitatea de exercițiu a persoanei trebuie luată în considerare instituirea unor măsuri alternative și mai puțin restrictive decât punerea sub interdicție judecătorească. În consecință, în lipsa acestor măsuri alternative, îi revine legiuitorului sarcina să identifice și să reglementeze mecanisme apte să ofere sprijinul necesar în luarea deciziilor bazate pe voința și preferința acestor persoane. Cu alte cuvinte, astfel cum și-a asumat prin ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, statul român trebuie să acorde sprijinul în exercitarea capacității juridice, prin dezvoltarea unor mecanisme bazate pe premisa respectării drepturilor, voinței și preferințelor persoanelor cu dizabilități, și, numai în măsura în care sprijinul astfel oferit se dovedește a fi ineficient, să reglementeze măsuri de ocrotire adaptate la situația particulară a persoanelor. Prin urmare, o măsură de ocrotire precum punerea sub interdicție judecătorească trebuie să fie reglementată doar ca o *ultima ratio*, întrucât prezintă o gravitate extremă care implică pierderea drepturilor civile în ansamblul său și care trebuie analizată cu atenție de fiecare dată, inclusiv sub aspectul dacă alte măsuri s-au dovedit ineficiente în sprijinirea capacității civile a persoanei. Deci, statul nu trebuie să renunțe la obligația sa pozitivă rezultată din dispozițiile art. 50 din Constituție și trebuie să asigure tot suportul necesar pentru a evita o asemenea măsură extremă.

40. În continuare, Curtea reține că nici sub aspectul duratei pentru care se instituie măsura de ocrotire și nici sub aspectul revizuirii periodice a acesteia dispoziția legală criticată nu corespunde standardelor internaționale, potrivit

cărora o măsură de ocrotire se aplică pentru cea mai scurtă perioadă posibilă și se supune revizuirii periodice de către o autoritate competentă. Astfel, punerea sub interdicție și, implicit, tutela durează până la încetarea cauzelor care le-au provocat [art. 177 alin. (1) C. civ.]. Dispoziția legală menționată reprezintă o garanție de drept substanțial, însă pentru ca această garanție să nu fie una iluzorie legiuitorul trebuie să reglementeze dispunerea acesteia pe anumite intervale de timp pentru a da posibilitatea evaluării încetării cauzelor care au condus la instituirea măsurii. Aceste termene trebuie să fie fixe, prestabilite, ușor cuantificabile, suplă și fără a avea o durată excesivă, care să permită revizuirea periodică a măsurii într-un mod eficient și coerent.

41. De altfel, Curtea observă că aceste criterii se regăsesc reglementate și în legislațiile altor țări, precum Franța, unde se stabilesc expres durata pentru care se instituie măsura, precum și condițiile în care poate fi reînnoită sau prelungită, respectiv instituirea măsurii nu poate depăși 5 ani sau, după caz, 10 ani, reînnoită pentru aceeași perioadă sau pentru o perioadă care nu poate depăși 20 de ani (art. 440 alin. 3 C. civ. francez), și Elveția, unde măsura trebuie ridicată cât mai curând posibil și reexaminată la intervale regulate (art. 383 C. civ. elvețian).

42. Totodată, Curtea reține că a fost reglementată obligația instanței de a comunica hotărârea de punere sub interdicție serviciului sanitar competent, pentru ca acesta să instituie asupra celui pus sub interdicție judecătorească, potrivit legii, o supraveghere permanentă [art. 941 alin. (1) lit. b) CPC]. Așadar, o persoană poate fi pusă sub ocrotire judecătorească pentru o perioadă nedeterminată în timp, iar supravegherea permanentă a serviciului sanitar nu implică neapărat o reevaluare periodică a capacității persoanei, acest lucru nerezultând, fără echivoc, din reglementările naționale. Or, având în vedere că există posibilitatea ca deficiența mintală să varieze în timp, punerea sub interdicție judecătorească pentru o perioadă nedeterminată și fără o reevaluare periodică a capacității persoanei aduce atingere drepturilor și intereselor persoanelor care, în anumite perioade, își pot conștientiza și coordona acțiunile. Așadar, măsura de ocrotire a persoanei cu deficiențe mintale trebuie să fie individualizată raportat la gradul de incapacitate.

43. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în esență, că o măsură care are ca efect incapacitatea totală trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate al persoanei în cauză și adaptată la circumstanțele și necesitățile individuale ale acesteia, tulburarea mentală trebuie să fie „de tipul sau gradul” care să justifice o astfel de măsură, amestecul în dreptul unei persoane la respectarea vieții sale private constituind o încălcare a art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cu excepția cazului în care acesta a fost „prevăzut de lege”, a urmărit un obiectiv legitim și a fost o măsură „necesară într-o societate democratică” (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 mai 2016, pronunțată în cauza *A.N. c. Lituaniei*, parag. 123, Hotărârea din 27 iunie 2006, pronunțată în cauza *Shtukurov c. Rusiei*, parag. 94). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în jurisprudența sa că privarea, chiar parțială, de capacitate juridică ar trebui să fie o măsură de ultimă soluție, aplicată numai în cazul în care autoritățile naționale, după efectuarea unei analize atente a alternativelor posibile, au ajuns la concluzia că nicio altă măsură, mai puțin restrictivă, nu ar servi scopului sau când o altă măsură, mai puțin restrictivă, nu a fost încercată fără succes (Hotărârea din 18 septembrie 2014, pronunțată în cauza *Ivinović c. Croației*, parag. 44).

44. În acest context, Curtea reține că măsura de ocrotire constând în punerea sub interdicție judecătorească, ce are drept consecințe lipsirea persoanei în cauză de capacitatea de exercițiu și instituirea tutelei, nu este însoțită de garanțiile mai sus precizate. În lipsa acestora, privarea de capacitate de exercițiu a persoanei conduce la afectarea uneia dintre valorile supreme ale poporului român, respectiv demnitatea umană prevăzută de art. 1 alin. (3) din Constituție, care, în accepțiunea jurisprudenței instanței constituționale, reprezintă sursa drepturilor și libertăților fundamentale, precum și a garanțiilor asociate acestora (a se vedea în acest sens Decizia nr. 1.109 din 8 septembrie 2009, publicată în M. Of. nr. 678 din 9 octombrie 2009). Totodată, este afectată și libera dezvoltare a personalității umane, care se află în strânsă legătură cu demnitatea umană, atât sub aspectul laturii sale active – exprimată sub forma *libertății de acțiune* –, cât și a laturii sale pasive – exprimată sub forma *respectării sferei personale* a individului și a exigențelor care stau la baza acesteia (a se vedea în acest sens Decizia nr. 465 din 18 iulie 2019, publicată în M. Of. nr. 645 din 5 august 2019, parag. 31, 44, 45).

45. În lumina acestor considerente, rezultă că orice persoană trebuie să fie liberă să acționeze în vederea dezvoltării personalității sale, statul, în virtutea caracterului său social, având obligația de a reglementa un cadru normativ care să asigure respectarea individului, deplina exprimare a personalității cetățenilor, a drepturilor și libertăților lor, a șanselor egale, având ca rezultat respectarea demnității umane. De altfel, art. 1 teza întâi din Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede că „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, ceea ce evidențiază componenta de egalitate a demnității umane, care constituie fundament al principiului egalității (a se vedea Decizia nr. 465 din 18 iulie 2019, precitată, parag. 33).

46. În concluzie, Curtea reține că măsura punerii sub interdicție judecătorească reglementată de art. 164 alin. (1) C. civ. nu este însoțită de suficiente garanții care să asigure respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului. Aceasta nu are în vedere faptul că pot exista diferite grade de incapacitate și nici diversitatea intereselor unei persoane, nu se dispune pentru o perioadă determinată de timp și nu este supusă unei revizuirii periodice. Orice măsură de ocrotire trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate, să fie adaptată la viața persoanei, să se aplice pentru cea mai scurtă perioadă de timp, să fie revizuită periodic și să țină cont de voința și preferințele persoanelor cu dizabilități. De asemenea, la reglementarea unei măsuri de ocrotire, legiuitorul trebuie să țină cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate, iar deficiența mintală poate varia în timp. Lipsa capacității psihice sau a discernământului poate lua diferite forme, spre exemplu, totală/parțială sau reversibilă/irreversibilă, situație care reclamă instituirea unor măsuri de ocrotire adecvate realității și care, însă, nu se regăsesc în reglementarea măsurii interdicției judecătorești. Prin urmare, diferitelor grade de dizabilitate trebuie să le fie atașate grade de ocrotire corespunzătoare, legiuitorul în reglementarea măsurilor juridice trebuind să identifice soluții proporționale. O incapacitate nu trebuie să conducă la pierderea exercițiului tuturor drepturilor civile, ci trebuie analizată în fiecare caz în parte.

47. Prin urmare, Curtea reține că în lipsa instituirii garanțiilor care să însoțească măsura de ocrotire a punerii sub interdicție judecătorească se aduc atingeri prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3), ale art. 16 alin. (1) și ale art. 50, astfel cum se interpretează potrivit art. 20 alin. (1), și prin prisma art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

48. Curtea observă că pentru ducerea la îndeplinire a obligațiilor prevăzute în Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități a fost desemnată Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care, potrivit art. 3 alin. (1) lit. c) din H.G. nr. 1.002/2019 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, publicată în M. Of. nr. 12 din 9 ianuarie 2020, are funcție de reglementare prin care asigură elaborarea cadrului normativ necesar în vederea armonizării legislației din domeniile proprii de competență cu prevederile tratatelor și convențiilor internaționale la care România este parte și a îndeplinirii obligațiilor ce decurg din calitatea de stat membru al Uniunii Europene. Astfel, pe baza sugestiilor și a recomandărilor făcute de Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, organism de experți independenți care monitorizează implementarea Convenției de către statele părți, Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții poate face propuneri de reglementare în acest domeniu, revenind Parlamentului sau, după caz, Guvernului sarcina de a adopta o reglementare conformă Constituției și Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

49. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de A.Ș.F.N., prin reprezentant convențional avocat C.C., în dosarul nr. 2.244/277/2014 al Tribunalului Buzău, Secția I civilă, și constată că dispozițiile art. 164 alin. (1) C. civ. sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.